

УДК 338.48

БОЙКО Маргарита, д. е. н., доцент, професор кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу КНТЕУ

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ

Викладено теоретичні передумови та обґрунтовано доцільність вирішення проблем розвитку сфери туризму на регіональному рівні. Доведено наукову позицію, що ідентифікація туристської дестинації як локальної просторово збалансованої, поліструктурної соціально-економічної та природної системи є ефективною для вивчення регіональної організації туристичної діяльності. Запропоновано методичний підхід до оцінки просторової диференціації туристичного потенціалу регіонів. Визначено необхідність розроблення нових видів туристичних продуктів з метою активізації залучення туристичних ресурсів дестинацій у туристичний оборот.

Ключові слова: туризм, туристичний потенціал, туристичні ресурси, дестинація, просторова диференціація, глобалізація, глокалізація, туристи, туристичні послуги.

Бойко М. Дифференциация туристического потенциала дестинаций. Изложены теоретические предпосылки и обоснована целесообразность решения проблем развития сферы туризма на региональном уровне. Доказана научная позиция, что идентификация туристской дестинации как локальной пространственно сбалансированной, полиструктурной социально-экономической и природной системы является эффективной для изучения региональной организации туристической деятельности. Предложен методический подход к оценке пространственной дифференциации туристического потенциала регионов. Определена необходимость разработки новых видов туристических продуктов с целью активизации привлечения туристических ресурсов дестинаций в туристический оборот.

Ключевые слова: туризм, туристический потенциал, туристические ресурсы, дестинация, пространственная дифференциация, глобализация, глокализация, туристы, туристические услуги.

Постановка проблеми. Значний туристичний потенціал України, а саме концентрація природних та рекреаційних ресурсів, об'єктів світової культурної та історичної спадщини є основою генерування масштабних в'їзних та внутрішніх туристських потоків [1; 2]. Проте через нерівномірність концентрації туристичних ресурсів, відмінності регіонального розвитку туристичної інфраструктури позитивний вплив туристичної діяльності на стан національної економіки є недостатнім.

Визначаючи напрями ефективного використання туристичного потенціалу, слід брати до уваги те, що, незважаючи на активний процес глобалізації туристичного ринку, домінують тенденцією розвитку туризму є збереження регіональної ідентичності дестинацій. Це обумовлено тим, що успішний розвиток туризму залежить від взаємодії глобального і локального аспектів, їх взаємодоповнення та переорієнтації глобальних елементів туристської привабливості на локальний контекст. Йдеться про те, що глобалізація орієнтована на весь економічний простір взаємодії країн у боротьбі за туристів, тому вона реалізується у різношвидкісній динаміці різних засобів регіоналізації туристичного ринку, адекватно відображаючи поєднання локальних особливостей розвитку туризму і глобальних тенденцій.

Таким чином, у сучасних умовах виникає об'єктивна необхідність перенесення центру економічної відповідальності щодо вирішення проблем розвитку сфери туризму на регіональний рівень, тобто рівень, на якому розв'язання цієї проблеми наповнюється реальним змістом і прив'язано до умов тієї або іншої території з урахуванням наявних туристичних та рекреаційних ресурсів, реально існуючих соціально-економічних можливостей. З цієї позиції дослідження просторових тенденцій формування та використання туристичного потенціалу дестинацій є актуальним науковим завданням, оскільки його вирішення пов'язано з конкретними управлінськими заходами щодо цілеспрямованого формування пропозиції на різні види туристичних продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому полі дослідження особливостей розвитку регіональних туристичних ринків найбільш ґрунтовно відображено у працях вітчизняних туризмознавців: А. Мазаракі, В. Бабарицької, О. Бейдика, В. Євдокименка, О. Любіцевої, С. Мельниченко, Т. Ткаченко, Ю. Швець, Л. Черчик та ін. [3–11]. Проте серед теоретичних, методологічних і методичних проблем, що розглядаються у науковій фаховій літературі, дослідження просторової диференціації туристичного потенціалу дестинацій як основи розвитку економічної (туристичної) спеціалізації регіонів залишилося поза науковими інтересами дослідників.

Виходячи з наведеного, **метою** статті є репрезентація методики просторової диференціації туристичного потенціалу, яка дозволить досліджувати та оцінювати ресурсні, споживчі й інфраструктурні показники туристичного потенціалу для активізації туристичної діяльності у межах окремих дестинацій.

Результати дослідження. Теоретичний аналіз особливостей просторової диференціації дестинацій дозволяє зазначити, що в економічній літературі цей процес розглядається у контексті локалізації потенціалу певного регіону. Зокрема для відображення нерозривності процесів глобалізації і локалізації, інтеграції та фрагментації використовують поняття "глокалізація" (*glocalization = global + localization*) [12; 13]. Цей термін запропонував автор теорії глокалізації

Р. Робертсон для того, щоб підкреслити двоаспектність глобалізації, співвідносність і взаємопроникнення глобального і локального. Науковець дійшов висновку, що локалізація глобальності покликана відобразити тенденцію здійснення глобального через локальне [14, с. 129]. Подібно трактує сутність глокалізації Дж. Найсбітт, зазначаючи, що чим вищий рівень глобалізації економіки, тим більш потужними є її регіональні суб'єкти [15]. У науковому полі доведено, що як полюси зростання можна розглядати конкретні території, які в економіці регіону або країни виконують функцію джерела інновацій та прогресу [16, с. 179].

Виходячи із наведених позицій, зазначимо, що ідентифікація туристської дестинації як локальної просторово збалансованої, поліструктурної соціально-економічної та природної системи є ефективною для вивчення регіональної організації туристичної діяльності. Також туристичний потенціал як сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, що формують інтерес до певної території, є основою для здійснення туристичної діяльності та формування туристичної пропозиції. Тому дослідження просторової диференціації туристичного потенціалу повинно бути сконцентровано на визначенні та оцінці ресурсного, споживчого й інфраструктурного чинників розвитку дестинацій, які формують її мультиресурсний потенціал. Дослідження наведених факторів дозволяє здійснити синтез найважливіших якісних характеристик туристичного потенціалу на основі кількісних ознак. Це дозволить уникнути фрагментарної оцінки туристичного потенціалу та у подальшому забезпечити об'єднання всіх видів туристських ресурсів для розроблення економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо максимізації тривалості сезону, розширення пропозиції на різні види туристичних продуктів.

Таким чином, оцінка просторової диференціації туристичного потенціалу має вагомe практичне значення для визначення можливостей розвитку туризму на рівні окремих туристичних регіонів (дестинацій), оскільки при прагненні розвивати туризм на всіх територіях виникає проблема пошуку їх ресурсних переваг. З метою забезпечення об'єктивності кінцевого результату пропонується оцінку потенціалу туризму здійснювати через кількісну оцінку показників, які формують інтегральний показник туристичного потенціалу дестинації, за формулою:

$$I_i = \sum_{j=1}^3 \frac{w_j}{Q} v_j, \quad (1)$$

де I_i – інтегральний показник туристичного потенціалу дестинації;

w_j – величина ресурсного, споживчого й інфраструктурного показників туристичного потенціалу i -ої дестинації;

V_j – вагове значення показника (визначається як відношення значення показника до його максимального значення у групі досліджуваних показників);

Q – величина досліджуваного показника туристичного потенціалу по Україні.

Інтегральну оцінку ресурсного показника ($I_{ресур.}$) доцільно отримати підсумовуванням показників насиченості природно-рекреаційними, культурно-історичними ресурсами й атрактивності туристичних ресурсів.

Споживчий показник ($I_{спожив.}$) визначається інтенсивністю туристських потоків (показники кількості обслугованих туристів у готелях та інших місцях тимчасового проживання/ санаторно-курортних та оздоровчих закладах).

Оцінювання інфраструктурного показника ($I_{інфр.}$) здійснюється на підставі розрахунків показників функціонування підприємств готельного і санаторно-курортного господарств, туристичних підприємств, закладів ресторанного господарства, торгівлі та закладів, які представлені у статистичних спостереженнях щодо розвитку туризму.

Виходячи з методологічної єдності показників, які формують інтегральне значення показників туристичного потенціалу, є можливість однозначно оцінити просторову диференціацію дестинацій у межах туристичних регіонів. Відповідно до наведених рекомендацій визначено інтегральні значення показників туристичного потенціалу за регіонами (табл. 1).

Таблиця 1

Просторова диференціація дестинацій України

Дестинація	Фактори формування туристичного потенціалу			Інтегральне значення показників туристичного потенціалу
	$I_{ресур.}$	$I_{спожив.}$	$I_{інфр.}$	
Південна	1.12	2.3	2.2	5.62
Центральна	1.49	1.1	1.8	4.39
Карпатська	0.5	0.17	2.3	2.97
Донецька	0.06	0.4	1.6	2.06
Придніпровська	0.01	0.15	0.036	0.346
Східна	0.06	0.003	0.014	0.077
Поліська	0.02	0.003	0.014	0.037
Подільська	0.03	0.05	0.04	0.012

Ранжирування інтегрального значення показників туристичного потенціалу за дестинаціями дозволяє не тільки виконати просторову диференціацію туристичного потенціалу за регіонами України, але й

виявити суттєві варіації значень досліджуваного показника (від 0.012 до 5.62). Це свідчить про наявність дестинацій з високим і низьким рівнями туристичного потенціалу. Також доцільно зазначити про невикористаний потенціал Карпатського регіону, який має атрактивні туристичні та рекреаційні ресурси, розвинену туристичну інфраструктуру. Крім того, доволі низьке інтегральне значення показників туристичного потенціалу Донецького, Придніпровського і Східного регіонів дозволяє розглядати ці території для нетривалого (сезонного) розвитку окремих видів туризму.

З метою оцінки просторової диференціації дестинацій доцільно визначити позиції регіонів за показниками, які найбільше впливають на розвиток та тенденції щодо формування їх туристичного потенціалу (рис. 1).

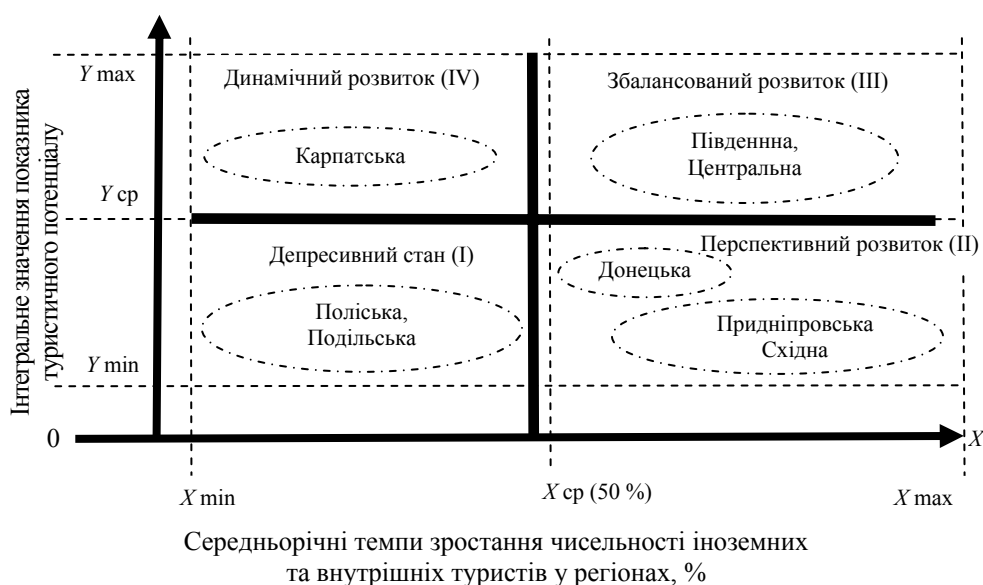

Рис. 1. Позиціонування дестинацій

Розташування кожного i -го регіону (R_i) у квадрантах матриці здійснено таким чином [17]:

$$\begin{aligned}
 R_i \in I, \text{if } & \begin{cases} X_{\min} \leq X_i \leq X_{\text{cp}}; \\ Y_{\max} \leq Y_i \leq Y_{\text{cp}}; \end{cases} & R_i \in II, \text{if } & \begin{cases} X_{\text{cp}} < X_i \leq X_{\max}; \\ Y_{\min} \leq Y_i \leq Y_{\text{cp}}; \end{cases} \\
 R_i \in III, \text{if } & \begin{cases} X_{\text{cp}} < X_i \leq X_{\max}; \\ Y_{\text{cp}} < Y_i \leq Y_{\max}; \end{cases} & R_i \in IV, \text{if } & \begin{cases} X_{\min} \leq X_i \leq X_{\text{cp}}; \\ Y_{\text{cp}} \leq Y_i \leq Y_{\max}; \end{cases}
 \end{aligned} \tag{2}$$

Узагальнюючи результати оцінювання просторової диференціації туристичного потенціалу за дестинаціями України, зазначимо, що для оцінки ступеня нерівномірності їх реалізації доцільно застосувати коефіцієнт нерівномірності туристичного потенціалу. Для розрахунку прийнято такі допущення:

$$K_{\text{нерівн.}} = \begin{cases} \frac{X_{\max} - X_{\text{cp}}}{X_{\max} - X_{\min}}, & \text{якщо } X_{\max} - X_{\text{cp}} \geq X_{\text{cp}} - X_{\min}; \\ \frac{X_{\text{cp}} - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, & \text{якщо } X_{\max} - X_{\text{cp}} \leq X_{\text{cp}} - X_{\min}; \\ 0, & \text{якщо } X_{\max} = X_{\min}. \end{cases} \quad (3)$$

де $X_{\text{cp}} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}$ – середнє арифметичне значення показника туристич-

ного потенціалу;

n – кількість значень показника;

$X_{\max}$ – максимальне значення показника;

$X_{\min}$ – мінімальне значення показника.

При цьому граничні значення коефіцієнта матимуть місце за таких умов:

$$K_{\text{нерівн.}} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } X_1 = X_2 = \dots = X_n; \\ 1, & \text{якщо } n \rightarrow \infty, X_1 = X_2 = \dots = X_{n-1} = X_{\min} \rightarrow X_{\text{cp}}, X_n = X_{\max}; \\ -1, & \text{якщо } n \rightarrow \infty, X_1 = X_2 = \dots = X_{n-1} = X_{\max} \rightarrow X_{\text{cp}}, X_n = X_{\min}. \end{cases} \quad (4)$$

Враховуючи прийняті допущення та дані *табл. 1*, оцінимо нерівномірність використання туристичного потенціалу та реалізованих турпродуктів (K_n) за дестинаціями (*табл. 2, рис. 2*).

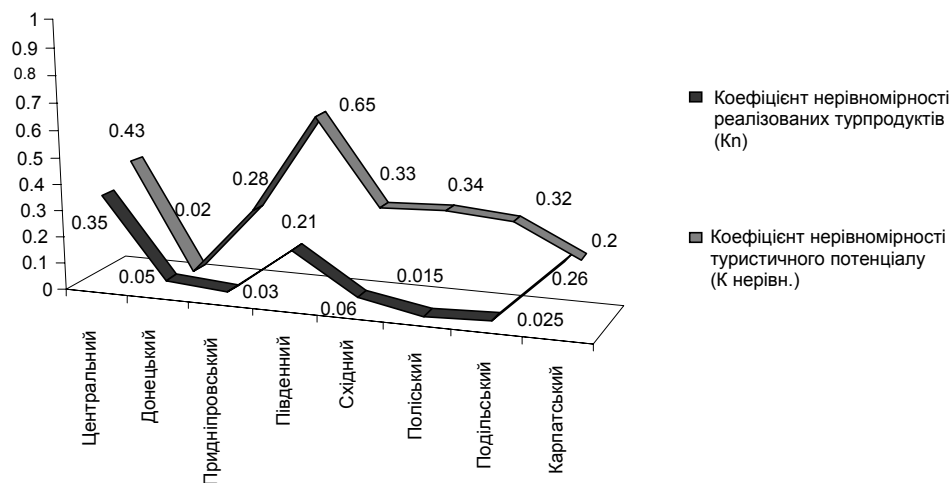
Визначення коефіцієнтів нерівномірності, які показують співвідношення: по-перше, між обсягами реалізованих туристичних послуг у конкретній дестинації та в цілому по Україні; по-друге, між максимальним та мінімальним значеннями обсягу реалізованих туристичних послуг та індексом туристичного потенціалу дозволяють констатувати регіональну нерівномірність розвитку туризму, що є характерним для нестабільних соціально-економічних систем. Водночас, досліджуючи ці коефіцієнти, можна визначити регіони, туристичний потенціал яких розвивається на основі суттєвого покращання інфраструктурного потенціалу (Донецький регіон).

Таблиця 2

Індикатори просторової диференціації туристичного потенціалу за DESTИНАЦІЯМИ України (2012 р.)

Дестинація	Обсяг наданих туристичних послуг, тис. грн*	Коефіцієнт нерівномірності реалізованих турпродуктів (Кп)	Коефіцієнт нерівномірності туристичного потенціалу (К нерівн)
Центральна	1536036	0.35	0.43
Донецька	195591	0.05	0.02
Придніпровська	120160	0.03	0.28
Південна	908971	0.21	0.65
Східна	280487	0.06	0.33
Поліська	65107	0.015	0.34
Подільська	109116	0.025	0.32
Карпатська	1122088	0.26	0.20

* Розраховано за Статистичним збірником "Туризм в Україні", п. 2.9. "Основні фінансово-економічні показники діяльності туристичних організацій" [18].

Рис. 2. Взаємозв'язок коефіцієнтів нерівномірності реалізованих туристичними підприємствами турпродуктів та туристичного потенціалу за дестинаціями України

Резюмуючи результати дослідження, зазначимо, що різна забезпеченість природно-ресурсним і соціально-економічним потенціалом призвели до асиметрії у розвитку туристичного потенціалу дестинацій. Проблеми регіональних диспропорцій характерні для всіх економічних систем з високим рівнем неоднорідності економічного простору. Це обумовлює появу гострих протиріч просторової і структурної організації економічних систем регіонів [19, с. 26]. Виходячи з того, що асиметричність розвитку і відповідно просторова диференціація туристичного потенціалу дестинацій є невід'ємними рисами функціонування

соціально-економічних систем регіонів, важливо визначати ключові точки зростання, які дозволять на певному етапі, використовуючи наявний туристичний потенціал дестинацій, активізувати розвиток нових видів туризму.

Таким чином, один з головних висновків, який можна зробити за результатами розрахунків коефіцієнтів нерівномірності, полягає у тому, що, незважаючи на регіональну нерівномірність розвитку туризму, регіони України мають можливості для розвитку як внутрішньо-, так і експортоорієнтованої моделей туризму. Зокрема відзначимо, що доцільність більш активного розвитку експортоорієнтованої моделі обумовлено прагматичними причинами, оскільки зміщення головного акценту формування туристичної привабливості на рівень геополітичного суперництва змушує орієнтуватися на зовнішнє середовище, тобто на іноземних туристів, які споживатимуть туристичний продукт на українській території, тому національному продукту доводиться конкурувати на глобальному туристичному ринку. Крім того, за прогнозними розрахунками UNWTO [1]:

- збережеться подальше збільшення кількості міжнародних туристських прибутків до 1.56 млрд до 2020 р., що відповідає середнім щорічним темпам зростання на рівні 4.1 %;

- світові доходи від туризму до 2020 р. зростуть до 2 трлн дол. США.

Подібні позитивні тенденції у розвитку туризму характерні для України, зважаючи на те, що за три останні роки (2010–2012 рр.) щорічна кількість туристів, що в'їжджають в Україну, збільшилася на понад 1.1 млн і становила 24.6 млн осіб на рік [20]. Тому важливим аспектом в оцінюванні просторової диференціації туристичного потенціалу є визначення привабливості дестинацій з позиції їх атрактивності для різних рівнів туристичного ринку (світового, національного та регіонального). Це дозволить посилити територіальну спеціалізацію дестинації через розвиток нових видів туризму, привабливість яких доцільно оцінювати на основі динаміки зростання (або зниження) кількості відвідувань дестинації туристами (табл. 3) [21].

Таблиця 3

Визначення туристської привабливості для різних рівнів ринків

Туристська привабливість	Світовий	Національний	Регіональний
Окремого виду туризму	$CT_{пр} = P_m \cdot K_{від}$	$HT_{пр} = P_n \cdot K_{від}$	$PT_{пр} = P_v \cdot K_{від}$
Дестинації	$CT_{пр} = \sum_{i=1}^n CT_{пр}$	$HT_{пр} = \sum_{i=1}^n HT_{пр}$	$PT_{пр} = \sum_{i=1}^n PT_{пр}$

де $CT_{пр}$ – туристська привабливість i -го виду туризму для світового ринку;

P_m – рівень світового туристичного інтересу i -го виду туризму;

- HT_{ip} – туристська привабливість i -го виду туризму для національного ринку;
 P_n – рівень національного туристського інтересу i -го виду туризму;
 PT_{ip} – туристська привабливість i -го виду туризму для регіонального ринку;
 P_v – рівень внутрішнього туристського інтересу i -го виду туризму;
 $K_{від}$ – коефіцієнт віддаленості від потенційного ринку;
 i – вид туризму для відповідного рівня ринку.

Таким чином, з позиції розвитку туризму оцінка просторової диференціації туристичного потенціалу дозволить здійснювати спеціалізацію окремих дестинацій залежно від критерію їх привабливості. Просторова диференціація туристичного потенціалу дестинації повинна спиратися на принципи об'єктивності, комплексності та порівнюваності ресурсів. Це дозволить розробляти обґрунтовані заходи щодо використання туристичного потенціалу дестинацій.

Незважаючи на відмінність у розвитку туристичного потенціалу, яка виражається у просторовій диференціації, можливості для активізації розвитку туристичної діяльності мають усі дестинації України. Реальні передумови розвитку туризму не тільки визначаються величиною інтегрального значення показників туристичного потенціалу, але і залежать від використання ступеня залученості їх наявних ресурсів у туристичну діяльність.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження просторової диференціації туристичного потенціалу за регіонами України, можна дійти висновку щодо необхідності розроблення нових видів туристичних продуктів, які відображають економічні, соціальні, ресурсні, інфраструктурні, природно-географічні та культурно-історичні компоненти привабливості дестинацій для активного залучення ресурсів у туристичний оборот. Саме з цих позицій використання методики просторової диференціації туристичного потенціалу за регіонами України сприятиме створенню передумов для: відтворення туристичного потенціалу регіонів завдяки їх територіальній спеціалізації через розвиток нових видів туризму; використання сучасного інструментарію для аналізу регіонального бізнес-клімату як вагомої передумови розвитку туристичних підприємств; визначення ключових індикаторів, які дозволяють здійснювати статистичне спостереження за рейтингом туристичної привабливості на регіональному рівні з метою розроблення регіональних стратегій розвитку туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. UNWTO. World Trade Report 2011. Trade in a Globalizing World [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report08_e.pdf.

2. World Tourism Organization (WTO) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.unwto.org .
3. *Ткаченко Т. І.* Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. — 537 с.
4. *Бабарицька В.* Розвиток міжнародного туризму в умовах глобалізації суспільно-економічних процесів / В. Бабарицька // Україна та глобальні процеси: географічний вимір. — Т. 1. — Луцьк, 2004. — С. 347–351.
5. *Бейдик О. О.* Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України : дис. ... д-ра геогр. наук : 11.00.02 / О. О. Бейдик. — К., 2004. — 424 с.
6. *Бейдик О. О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2005. — 395 с.
7. *Євдокименко В. К.* Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування. Механізм реалізації) / В. К. Євдокименко. — Чернівці : Прут, 1996. — 288 с.
8. *Любіцева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. — К. : Альтерпрес, 2003. — 436 с.
9. *Мельниченко С. В.* Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : монографія / С. В. Мельниченко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. — 493 с.
10. *Швец Ю.* Методологические проблемы исследования и регионального управления конкурентоспособностью туристических услуг / Ю. И. Швец ; под. ред. Я. Б. Олийныка. — К. : ВГЛ Обрії, 2005. — 240 с.
11. *Черчик Л. М.* Оцінка рівня привабливості розвитку рекреаційного природокористування для регіонів України / Л. М. Черчик. — Луцьк : ЛДТУ, 2006. — 120 с.
12. *Feldman V. P.* Innovation in Cities and Regions: Science based Diversity, Specialization and Localized Competition / V. P. Feldman, D. B. Audretsch // *European Economic Review*. — 1999. — № 43. — P. 409–429.
13. *Crouch G.* Destination competitiveness: Insights into attribute importance / G. Crouch // *International conference of trends, impacts and policies of tourism development*. Crete, 15–18 June, 2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tourism-conference.eap.gr/pdf/%20files/Crouch,%20G.pdf>.
14. *Robertson R.* Globalization Theory 2000+: Major Problematics // *Handbook of Social Theory*. Ed. by G. Ritzer and B. Smart. London, 2001. — 345 p.
15. *Найсбитт Дж.* Глобальный парадокс: чем крупнее мировая экономика, тем мощнее ее самые мелкие участники / Дж. Найсбитт // *Экономика*. — 1997. — № 1. — С. 3–14. — (Серия 2).
16. *Павліха Н. В.* Принципи та механізми просторового облаштування мережі центрів активізації господарської діяльності регіону / Н. В. Павліха // *Механізми регулювання економіки*. — 2005. — № 2. — С. 179.
17. *Валиев М. Ш.* Анализ и оценка инфраструктурного развития внутреннего регионального туризма [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/317/image/317-165.pdf>.
18. *Туризм в Україні* : стат. зб. — Держ. комітет статистики України. — К., 2011. — 221 с.

19. *Фащевський М. І.* Асиметрія регіонального розвитку та механізми її зменшення / М. І. Фащевський : зб. матеріалів міжнар. круглого столу ["Становлення регіонів в Україні та ефект управління регіональною політикою"]. — К. : КНЕУ, 2012. — С. 26.
20. *Державне агентство з туризму та курортів України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua/ua/news/26459>.
21. *Захаренко Г. Н.* Современные подходы к оценке туристского потенциала / Г. Н. Захаренко // Вестник Национальной академии туризма. — 2011. — № 3. — С. 22–26.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2013.

Boiko M. Spatial differentiation of tourist potential of destinations.

Background. The article presents the results of analytical and factual research which determined that tourism development depends on the interaction between global and local aspects, their complementarity and reorientation of global elements into the local context.

The aim of the paper is the representation of method of spatial differentiation of tourism potential, which will enable to examine and assess the resource, consumer and infrastructure indicators of the tourism potential to enhance tourism within individual destinations.

Results. It has been assumed that the study of spatial differentiation of tourism potential should be focused on identifying and evaluating resources, consumer and infrastructure factors of destination development. It has been proved that the assessment of the spatial differentiation of the tourism potential has deep practical importance to identify opportunities for tourism development at the level of individual regions.

Evaluation of the integral value of potential of tourism destinations in the region showed high and low tourist potential destinations, and testified the untapped potential of the Carpathian region, which has attractive tourism and recreational resources, developed tourist infrastructure. It has been determined that to estimate the spatial differentiation of the tourist potential one should determine the coefficient of its unequal use.

Determining factors of inequality, which show the ratio between the maximum and minimum values of tourist products sold by tourism enterprises and tourism potential index enabled to prove that regional uneven development of tourism is due to socio-economic instability of destinations.

Conclusion. The results of testing methodologies for evaluating the spatial differentiation of the tourist potential showed that despite the uneven development of regional tourism regions of Ukraine have opportunities for both domestic and export models of tourism. Feasibility of forming an export-oriented model of tourism has been substantiated. This is because the tourist attraction depends on geopolitical rivalry and makes focus on foreign tourists that will consume tourist product on Ukrainian territory. The need for the development of new tourism products for more active involvement of tourism destinations resources in tourism turnover has been specified.

Keywords: tourism, tourism potential, tourism resources, destination, spatial differentiation, globalization, glocalization, tourists, tourist services.

REFERENCES

1. *UNWTO.* World Trade Report 2011. Trade in a Globalizing World [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report08_e.pdf.
2. *World Tourism Organization (WTO)* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : www.unwto.org.

3. *Tkachenko T. I.* Stalyj rozvytok turyzmu: teorija, metodologija, realii' biznesu : monografija / T. I. Tkachenko. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2006. — 537 s.
4. *Babaryc'ka V.* Rozvytok mizhnarodnogo turyzmu v umovah globalizacii' suspil'no-ekonomichnyh procesiv / V. Babaryc'ka // *Ukrai'na ta global'ni procesy: geografichnyj vymir.* — T. 1. — Luc'k, 2004. — S. 347–351.
5. *Bejdyk O. O.* Metodologija ta metodyka analizu rekreacijno-turysts'kyh resursiv Ukrai'ny : dys. ... d-ra geogr. nauk : 11.00.02 / O. O. Bejdyk. — K., 2004. — 424 s.
6. *Bejdyk O. O.* Rekreacijno-turysts'ki resursy Ukrai'ny: metodologija ta metodyka analizu, terminologija, rajonuvannja / O. O. Bejdyk. — K. : Kyi'v. nac. un-t im. Tarasa Shevchenka, 2005. — 395 s.
7. *Jevdokymenko V. K.* Regional'na polityka rozvytku turyzmu (Metodologija formuvannja. Mehanizm realizacii') / V. K. Jevdokymenko. — Chernivci : Prut, 1996. — 288 s.
8. *Ljubiceva O. O.* Rynok turystychnyh poslug (geoprostorovi aspekty) / O. O. Ljubiceva. — K. : Al'terpres, 2003. — 436 s.
9. *Mel'nychenko S. V.* Informacijni tehnologii' v turyzmi: teorija, metodologija, praktyka : monografija / S. V. Mel'nychenko. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2007. — 493 s.
10. *Shvec' Ju.* Metodologicheskie problemy issledovanija i regional'nogo upravlenija konkurentosposobnost'ju turisticheskikh uslug / Ju. I. Shvec ; pod. red. Ja. B. Olijnyka. — K. : VGL Obrii, 2005. — 240 s.
11. *Cherchyk L. M.* Ocinka rivnja pryvablyvosti rozvytku rekreacijnogo pryrodokorystuvannja dlja regioniv Ukrai'ny / L. M. Cherchyk. — Luc'k : LDTU, 2006. — 120 s.
12. *Feldman V. P.* Innovation in Cities and Regions: Science based Diversity, Specialization and Localized Competition / V. P. Feldman, D. B. Audretsch // *European Economic Review.* — 1999. — № 43. — R. 409–429.
13. *Crouch G.* Destination competitiveness: Insights into attribute importance / G. Crouch // *International conference of trends, impacts and policies of tourism development. Crete, 15–18 June, 2006* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://tourism-conference.eap.gr/pdf%20files/Crouch,%20G.pdf>.
14. *Robertson R.* Globalization Theory 2000+: Major Problematics // *Handbook of Social Theory.* Ed. by G. Ritzer and B. Smart. London, 2001. — 345 p.
15. *Najsbitt Dzh.* Global'nyj paradoks: chem krupnee mirovaja jekonomika, tem moshhnee ee samye melkie uchastniki / Dzh. Najsbitt // *Jekonomika.* — 1997. — № 1. — S. 3–14. — (Serija 2).
16. *Pavliha N. V.* Pryncypy ta mehanizmy prostorovogo oblashtuvannja merezhi centriv aktyvizacii' gospodars'koi' dijal'nosti regionu / N. V. Pavliha // *Mehanizmy reguljuvannja ekonomiky.* — 2005. — № 2. — C. 179.
17. *Valiev M. Sh.* Analiz i ocnka infrastruktornogo razvitija vnutrennego regional'nogo turizma [Elektronnyj resurs]. — Rezhim dostupu : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/317/image/317-165.pdf>.
18. *Turyzm v Ukrai'ni* : stat. zb. — Derzh. komitet statystyky Ukrai'ny. — K., 2011. — 221s.
19. *Fashhevs'kyj M. I.* Asymetrija regional'nogo rozvytku ta mehanizmy i'i' zmeshennja / M. I. Fashhevs'kyj : zb. materialiv mizhnar. kruglogo stolu ["Stanovlennja regioniv v Ukrai'ni ta efekt upravlinnja regional'noju politykoju"]. — K. : KNEU, 2012. — S. 26.
20. *Derzhavne agentstvo z turyzmu ta kurortiv Ukrai'ny* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.tourism.gov.ua/ua/news/26459>.
21. *Zaharenko G. N.* Sovremennye podhody k ocenke turist'skogo potenciala / G. N. Zaharenko // *Vestnik Nacional'noj akademii turizma.* — 2011. — № 3. — S. 22–26.